

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. birželio 29 d.*

Byloje C-526/08

dėl 2008 m. gruodžio 2 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama S. Pardo Quintillán, N. Von Lingen ir B. Smulders, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Liuksemburgo Didžiąją Hercogystę, atstovaujamą C. Schiltz, padedamo advokato P. Kinsch,

atsakovę,

* Proceso kalba: prancūzų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ir E. Levits, teisėjai A. Rosas, E. Juhász (pranešėjas), J. Malenovský, U. Löhmus, A. Ó Caoimh ir M. Berger,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. gruodžio 2 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs žodines pastabas, pateiktas:

- Danijos Karalystės, atstovaujamos B. Weis Fogh,
- Vokietijos Federacinės Respublikos, atstovaujamos N. Wunderlich,
- Graikijos Respublikos, atstovaujamos A. Samoni Rantou ir S. Chalva,
- Prancūzijos Respublikos, atstovaujamos G. de Bergues ir A. Adam,

- Italijos Respublikos, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* G. Aiello,

- Nyderlandų Karalystės, atstovaujamos C. Wissels,

- Austrijos Respublikos, atstovaujamos E. Riedl,

- Lenkijos Respublikos, atstovaujamos M. Jarosz ir K. Zawisza,

- Suomijos Respublikos, atstovaujamos A. Guimaraes-Purokoski,

- Švedijos Karalystės, atstovaujamos A. Falk, K. Petkovska ir S. Johannesson,

- Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, atstovaujamos S. Behzadi Spencer, padedamos baristerės S. Lee,

- Europos Parlamento, atstovaujamo K. Bradley ir A. Auersperger Matić,

susipažinęs su 2010 m. sausio 28 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad nepriimdama visų įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų visiškai ir teisingai įgyvendinti 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68) 4 ir 5 straipsnius kartu su šios direktyvos II priedo A dalies 1, 2, 5 ir 6 punktais bei III priedo 1 dalies 1 ir 2 punktais, Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 2 Pagal Direktyvos 91/676 1 straipsnį:

„Šios direktyvos tikslas:

- mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir
- stabdyti tolesnį tokį teršimą.“

- 3 Šios direktyvos 4 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės, siekdamos užtikrinti bendrą visų vandenų apsaugos lygį, per dvejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo turi:

- a) sukurti žemdirbių savanoriškai vykdomą geros žemės ūkio praktikos kodeksą (ar kodeksus), kurio nuostatose atsispindėtų bent II A priede nurodyti punktai;

b) jei reikia, parengti žemdirbių mokymo ir informavimo privalomą programą, kuri skatintų juos taikyti geros žemės ūkio praktikos kodeksą (-us).

2. Valstybės narės smulkiai apibūdina Komisijai savo geros žemės ūkio praktikos kodeksus, o Komisija informaciją apie šiuos kodeksus įtraukia į 11 straipsnyje nurodytą ataskaitą. Remdamasi gauta informacija Komisija gali, jei mano esant reikalinga, pateikti Tarybai atitinkamus pasiūlymus.“

4 Minėtos direktyvos 5 straipsnyje numatyta:

„1. Per dvejus metus nustačius 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas zonas ir per vienerius metus, nustačius kiekvieną papildomą 3 straipsnio 4 dalyje nurodytą zoną, valstybės narės, siekdamos įgyvendinti 1 straipsnyje nurodytus tikslus, turi sukurti veiksmų programas nustatytoms pažeidžiamoms zonoms.

2. Veiksmų programa gali būti skirta visoms valstybės narės teritorijoje esančioms pažeidžiamoms zonoms, arba, jei valstybė narė mano esant tikslinga, ji gali atskiroms pažeidžiamoms zonoms ar jų dalims sukurti atskiras programas.

3. Veiksmų programose būtina atsižvelgti į:

a) turimus mokslinius ir techninius duomenis, labiausiai į atitinkamą taršą azotu iš žemės ūkio ir kitų šaltinių;

b) valstybės narės atitinkamų rajonų aplinkos sąlygas.

4. Veiksmų programos turi būti įgyvendintos per ketverius metus nuo jų sukūrimo ir jose turi būti numatytos tokios privalomos priemonės:

a) III priede nurodytos priemonės;

b) priemonės, kurias valstybės narės nustatė pagal 4 straipsnį sudarytame (-uose) geros žemės ūkio praktikos kodekse (-uose), išskyrus tas priemones, kurias pakeičia III priede nustatytos priemonės.

5. Be to, valstybės narės veiksmų programose turi imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus, kurie, jų manymu, yra būtini, jei, pradėjus vykdyti veiksmų programą arba jau įgijus tam tikros įgyvendinimo patirties, tampa aišku, kad 4 dalyje minėtų priemonių nepakanka 1 straipsnio tikslams pasiekti. Parinkdamos šias priemones ar veiksmus, valstybės narės turi atsižvelgti į jų veiksmingumą ir sąnaudas, palyginti su kitomis galimomis prevencinėmis priemonėmis.

6. Valstybės narės turi parengti ir įgyvendinti tinkamas monitoringo programas.

Pagal šį straipsnį sudarytų veiksmų programų veiksmingumui vertinti valstybės narės, kurios 5 straipsnį taiko visoje savo nacionalinėje teritorijoje, privalo stebėti nitratų kiekį paviršiniuose ir gruntiniuose vandenyse tokiuose pasirinktuose matavimo taškuose, kurie leidžia nustatyti vandenų užteršimo nitratais iš žemės ūkio šaltinių mastą.

7. Rečiausiai kas ketverius metus valstybės narės turi patikslinti ir, jei reikia, pakeisti savo veiksmų programas ir pagal 5 dalį taikomas papildomas priemones. Apie visus veiksmų programos pakeitimus jos praneša Komisijai.“

5 Pagal Direktyvos 91/676 II priedą „Geros žemės ūkio praktikos kodeksas“:

„A. Geros žemės ūkio praktikos kodekse (ar kodeksuose), kurio tikslas – mažinti taršą nitratais ir atsizvelgti į skirtingų Bendrijos regionų sąlygas, turi būti tam tikros nuostatos, kuriose prareikus atspindėtų tokie punktai:

1) laikotarpiai, kai netinka žemę tręšti trąšomis;

2) stačių šlaitų dirvų tręšimas;

<...>

- 5) gyvulių mėšlo sandėliavimo talpyklos ir jų konstrukcijos bei priemonės, kurių reikia imtis siekiant neleisti nutekančiam vandeniui ar prasiskverbiančiam į požeminius ir paviršinius vandenis skysčiui, kuriame yra gyvulių mėšlo ir saugomų augalinių medžiagų, pavyzdžiui, siloso nuotėkų, teršti vandenį;

- 6) tręšimo tvarka nurodant ir tręšimo cheminėmis trąšomis bei gyvulių mėšlu normas bei paskleidimo tolygumą, kad būtų galima išlaikyti patenkančių į vandenį maistingųjų medžiagų leistiną lygį.

<...>“

- 6) Direktyvos III priede „Į veiksmų programas, kurios numatytos 5 straipsnio 4 dalies a punkte, įtrauktinos priemonės“ numatyta:

„1. Šios priemonės turi apimti taisykles, reglamentuojančias:

- 1) laikotarpius, kada draudžiama tręšti dirvą tam tikrų rūšių trąšomis;

- 2) gyvulių mėšlo saugojimo talpyklų dydį; šios talpyklos turi būti didesnės negu reikia gyvulių mėšlui saugoti ilgiausią laiką, kai pažeidžiamose zonose tręšti yra draudžiama, išskyrus atvejus, kai galima kompetentingai institucijai įrodyti, kad visas mėšlo kiekis, kuris viršija talpyklų turį, bus sutvarkytas taip, kad aplinkai žalos nedarys;

<...>

2. Tokios priemonės turi užtikrinti, kad kiekvienoje fermoje ir gyvulininkystės ūkyje gyvulių mėšlo kiekis, įterptas į dirvą kiekvienais metais, ir gyvulių mėšlas, patenkantis į dirvą ganant gyvulius, neviršytų nustatyto kiekio hektarui.

Nustatytas mėšlo kiekis hektarui turi būti toks, kad jame būtų 170 kg N. <...>

<...>“

Nacionalinė teisė

- 7 2000 m. lapkričio 24 d. Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės reglamento dėl azoto turinčių trąšų naudojimo žemės ūkyje (*Mémorial A 2000*, p. 2856, toliau – Hercogystės reglamentas) 6 straipsnis „Draudimai ir apribojimai“ suformuluotas taip:

„A. Visoje teritorijoje taikomi draudimai ir apribojimai

1. Tręšti azoto turinčiomis trąšomis draudžiama:

— juodąjį pūdymą,

- daugiametį pūdyką,

- pūdyką su savaimine natūralia augmenija,

- giliai įšalusią dirvą, galinčią nulemti trąšų išsiliejimą už tręšiamos zonos ribų iki atšilimo,

- įmirkusią, užtvindytą ar apsnigtą dirvą, kai jos absorbcijos gebėjimai viršyti,

- organinėmis trąšomis – mažesniu nei 50 metrų atstumu nuo geriamojo vandens šulinių, surinkimo įrenginių ir talpyklų, o azoto turinčiomis mineralinėmis trąšomis – mažesniu nei 10 metrų atstumu nuo geriamojo vandens šulinių ir surinkimo įrenginių,

- organinėmis trąšomis – mažesniu nei 10 metrų atstumu nuo vandens telkinių.

Azoto turinčiomis mineralinėmis trąšomis turi būti tręšiama paskleidžiant jas priešinga vandentakio krantui kryptimi. Bet koks azoto turinčių trąšų išmetimas į vandentakį draudžiamas.

2. Laikotarpiu nuo spalio 15 d. iki kovo 1 d. draudžiama tręšti neapaugusią ir niekuo nepadengtą dirvą srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbliu.

3. Laikotarpiu nuo spalio 15 d. iki vasario 15 d. draudžiama tręšti apaugusią dirvą, išskyrus pievas ir ganyklas, srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbliu. Laikotarpiu nuo spalio 15 d. iki vasario 15 d. tręštų pievų ir ganyklų negalima dirbti iki einamųjų metų vasario 15 dienos.

4. Bendrame srutų, skysto mėšlo ir skysto nuotekų dumblo kiekyje, paskleista-me laikotarpiu nuo rugsėjo 1 d. iki kovo 1 d., negali būti daugiau azoto nei 80 kg hektarui.

5. Tręšiant nuolaidžių šlaitų dirvą srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbliu reikia neleisti trąšoms nutekėti už tręšiamos zonos ribų, atsižvel-giant, be kita ko, į:
 - žemės rūšį ir dirbimą,

 - augalinės dangos augimo kryptį,

 - galimais tręšimo laikotarpiais esančias klimato sąlygas,

 - trąšų rūšį.

Draudžiama tręšti srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbļu augalais neapaugusios dirvos, kurios vidutinis šlaitų nuolydis viršija 8 %, nebent trąšos įsigers pakankamai greitai ir ne vėliau kaip per 48 valandas po paskleidimo.

6. Tręšti azoto turinčiomis trąšomis leidžiama tik tam, kad būtų patenkintas fiziologinis augalų poreikis, siekiant sumažinti maistinių elementų praradimą ir atsižvelgiant į dirvoje esančio azoto prieinamumą.

Per metus paskleidžiamose organinėse trąšose esantis azoto kiekis negali viršyti 170 kg hektarui, išskyrus baltymingus augalus ir grynąsias ankštines kultūras, kuriems nustatyta 85 kg azoto riba.

Per metus paskleidžiamų azoto turinčių mineralinių trąšų kiekis vienam hektarui negali viršyti maksimalaus azoto turinčių trąšų kiekio, nurodyto I priede pateiktoje lentelėje, atsižvelgiant į kultūrų rūšį ir derlingumą bei į vietos ypatumus ir metines agroklimateines sąlygas.

Tręšiant kartu organinėmis ir mineralinėmis trąšomis, maksimalus azoto turinčių mineralinių trąšų kiekis turi būti sumažintas proporcingai paskleistų organinių trąšų kiekiui, atsižvelgiant į geros žemės ūkio praktikos vadove aprašytus organinių trąšų rūšį, tręšimo būdą, augalų rūšį ir tręšimo laikotarpį.

Jei ūkininkas neturi pakankamai žemės, kurią leidžiama tręšti organinėmis trąšomis, jis privalo užtikrinti, kad galės pasinaudoti kitiems ūkininkams priklausančia žeme, su sąlyga, kad ši žemė yra tinkama tręšti.

B. Ypatingi draudimai ir apribojimai, taikomi žmonėms skirto geriamojo vandens apsaugos zonos

1. Draudžiama tręšti azoto turinčiomis trąšomis tiesioginės apsaugos zonos.

2. Artimos ir tolimos apsaugos zonos draudžiama tręšti:
 - mėšlu, kompostu ir nusausintu nuotekų dumblo laikotarpiu nuo rugpjūčio 1 d. iki vasario 1 d. Apaugusiai dirvai šis draudimas taikomas nuo spalio 1 d. iki vasario 1 dienos,

 - bet kokiomis kitomis organinėmis trąšomis laikotarpiu nuo rugpjūčio 1 d. iki kovo 1 d. Apaugusiai dirvai, išskyrus žieminius kviečius, žieminius kvietrugius ir žieminius rugius, šis draudimas taikomas nuo spalio 1 d. iki kovo 1 dienos.

3. Draudžiama tręšti organinėmis trąšomis, kai keičiama nuolatinių ar laikinų ganyklų ir pievų paskirtis arba kaitaliojant grynąsias ankštines kultūras.

4. Bendrame srutų, skysto mėšlo ir skysto nuotekų dumblo kiekyje, paskleistame laikotarpiu nuo rugpjūčio 1 d. iki spalio 1 d., azoto negali būti daugiau nei 80 kg hektarui.

5. Laikotarpiu nuo rugpjūčio 1 d. iki spalio 1 d. organinėmis trąšomis tręštos apaugusios dirvos negalima dirbti iki einamųjų metų gruodžio 1 dienos.

6. Per metus paskleidžiamose organinėse trąšose esantis azoto kiekis negali viršyti 130 kg hektarui, išskyrus baltymingus augalus ir grynąsias ankštines kultūras, kurias draudžiama tręšti organinėmis trąšomis.

Per metus paskleidžiamų azoto turinčių mineralinių trąšų kiekis vienam hektarui neturi viršyti maksimalaus azoto turinčių trąšų kiekio, nurodyto II priede pateiktoje lentelėje, atsižvelgiant į kultūrų rūšį ir derlingumą bei į vietos ypatumus ir metines agroklimatines sąlygas.

Tręšiant kartu organinėmis ir mineralinėmis trąšomis, maksimalus azoto turinčių mineralinių trąšų kiekis turi būti sumažintas proporcingai paskleistų organinių trąšų kiekiui, atsižvelgiant į geros žemės ūkio praktikos vadove aprašytus organinių trąšų rūšį, tręšimo būdą, augalų rūšį ir tręšimo laikotarpį.“

- 8 Hercogystės reglamento 7 straipsnyje „Leidžiančios nukrypti nuostatos“ nustatyta:

„1. Dėl ypatingų klimato sąlygų už žemės ūkį ir aplinkosaugą atsakingi ministrai gali nukrypti nuo 6 straipsnyje nurodytų draudimo tręšti laikotarpių ir nustatyti atitinkamas tręšimo sąlygas.

2. Neįprastų įvykių, turinčių įtakos žemės ūkio veiklai, atveju už žemės ūkį ir aplinkosaugą atsakingi ministrai ar jų įgalioti asmenys, gavę specialų suinteresuotojo ūkininko prašymą, gali nukrypti nuo 6 straipsnyje nurodytų draudimo tręšti laikotarpių ir nustatyti leidžiamas tręšimo sąlygas ir būdus.“

9 Hercogystės reglamento 8 straipsnyje „Sandėliavimas“ nustatyta:

„Ūkininkai turi patys turėti ar užtikrinti galimybę naudotis tinkamais gyvulių mėšlo sandėliavimo ir paskleidimo įrenginiais.

Naujuose ir modernizuotuose įrenginiuose turi būti užtikrinta galimybė sandėliuoti srutas ir skystą mėšlą bent 6 mėnesius.“

Ikiteisminė procedūra

¹⁰ Manydama, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neteisingai perkėlė Direktyvos 91/676 4 ir 5 straipsnius, taip pat II priedo A dalies 1, 2, 5 ir 6 punktus bei III priedo 1 dalies 1 ir 2 punktus, Komisija pradėjo EB 226 straipsnyje numatytą procedūrą dėl išipareigojimų neįvykdymo.

- 11 Oficialiu pranešimu paragynusi šią valstybę narę pateikti pastabas, 2007 m. birželio 27 d. Komisija, manydama, kad savo pastabomis ji nepakankamai atsakė į iškeltus klausimus, išsiuntė pagrįstą nuomonę, ragindama Liuksemburgo Didžiąją Hercogystę per du mėnesius nuo gavimo dienos imtis būtinų priemonių, kad į šią nuomonę būtų tinkamai atsižvelgta.
- 12 2008 m. gegužės 29 d. raštu Liuksemburgo Didžioji Hercogystė išdėstė savo poziciją.
- 13 Tokiomis aplinkybėmis Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį.

Dėl ieškinio

Dėl ieškinio priimtimumo

Dėl proceso kalbos nustatymą reglamentuojančių taisyklių pažeidimo

- 14 Liuksemburgo Didžioji Hercogystė prašo pripažinti Komisijos ieškinį negaliojančiu ar nepriimtiniu dėl Teisingumo Teismo procedūros reglamento 29 straipsnio 2 dalies a punkto ir 3 dalies antros pastraipos pažeidimo, nes Komisija nesilaikė proceso kalbos nustatymą reglamentuojančių taisyklių. Liuksemburgo Didžioji Hercogystė

nurodo, kad ieškinys buvo pareikštas prancūzų kalba, nes tai yra proceso kalba. Tačiau ieškinio V ir VII priedai surašyti anglų kalba.

- 15 Šiuo klausimu Komisija teigia, kad Procedūros reglamento 29 straipsnio 3 dalies trečioje pastraipoje įtvirtinta išimtis, kuria remdamasi ji galėjo manyti, jog dėl didelės ieškinio V priedo apimties, dėl to, kad ieškinyje pateikta tik viena nuoroda į du nagrinėjamus priedus, bei dėl to, kad ieškinyje pateiktas visų svarbių priedų ištraukų vertimas, nebuvo būtina pateikti visų šių priedų vertimo. Komisija primena, kad bet kuriuo atveju ji visiškai laikėsi Procedūros reglamento 29 straipsnio nuostatų, kanceliarijos prašymu perdavusi jai nagrinėjamų priedų redakciją prancūzų kalba.
- 16 Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal Procedūros reglamento 29 straipsnio 2 dalies a punktą ir 3 dalies pirmą ir antrą pastraipas proceso kalba yra prancūzų kalba, todėl rašytiniai pareiškimai ir jų priedai turi būti pateikiami šia kalba, o dokumentai kita kalba turi būti pateikiami kartu su vertimu į prancūzų kalbą.
- 17 Nagrinėjamoje byloje visas ieškinys surašytas prancūzų kalba. Nors prie ieškinio pridėti du dokumentai surašyti kita kalba, svarbios jų ištraukos buvo išverstos ir cituotos ieškinyje.
- 18 Tokiomis aplinkybėmis ieškinio negalima pripažinti nepriimtiniu ir kyla vienintelis klausimas, ar du nagrinėjami priedai turi būti pašalinti iš bylos medžiagos.

- 19 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Procedūros reglamento 29 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą, jeigu dokumentas yra didelės apimties, gali būti pateikiami jo ištraukų vertimai. Be to, Teisingumo Teismas savo iniciatyva arba vienos iš šalių prašymu gali bet kuriuo metu pareikalauti viso arba papildyto vertimo. Nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismo kanceliarijos prašymu Komisija pateikė dviejų nagrinėjamų priedų vertimą į prancūzų kalbą.
- 20 Dėl šios priežasties iš bylos medžiagos nereikia pašalinti dviejų nagrinėjamų priedų, kurie buvo pateikti kita nei proceso kalba kartu su ieškiniu šioje byloje ir kurių vertimas į proceso kalbą buvo pateiktas vėliau, laikantis Procedūros reglamento 29 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos.

Dėl *res judicata* ir *non bis in idem* principų pažeidimo

- 21 Liuksemburgo Didžioji Hercogystė teigia, kad ieškinys yra nepriimtinas dėl EB 226 straipsnio nesilaikymo, nes juo pažeisti *res judicata* ir *non bis in idem* principai, kiek tai susiję su pirmojo kaltinimo pirma dalimi ir trečiuoju kaltinimu. Ji teigia, kad pirmojo kaltinimo pirma dalis, susijusi su tuo, kad nėra draudimo tręšti cheminėmis trąšomis, atitinka pirmąjį kaltinimą byloje, kurioje buvo priimtas 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-266/00, Rink. p. I-2073), o trečiasis kaltinimas, susijęs su stačių šlaitų dirvų tręšimo sąlygomis, taip pat buvo pateiktas minėtoje byloje kaip antrasis kaltinimas. Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės nuomone, jei Komisija manė, kad nebuvo imtasi reikalingų priemonių minėtam sprendimui įgyvendinti, ji turėjo veikti pagal EB 228 straipsnio 2 dalį, užuot pradėjusi naują procedūrą pagal EB 226 straipsnį.

- 22 Komisija teigia, kad nors nagrinėjama byla remiasi minėtu Sprendimu *Komisija prieš Liuksemburgą*, joje nagrinėjami nauji nacionalinės teisės aktai ir nauji kaltinimai. Dėl *non bis in idem* principo Komisija teigia, kad jis šiai bylai netaikomas, nes tai nėra administracinio ar baudžiamojo pobūdžio represinė procedūra. Anot jos, net padarius prielaidą, kad šį principą galima taikyti ieškiniams dėl išipareigojimų neįvykdymo, nagrinėjamoje byloje neįvykdytos jo taikymo sąlygos, kurių yra trys, būtent faktinių aplinkybių, pažeidėjo ir saugomo teisinio intereso tapatumas.
- 23 Pirmiausia pažymėtina, kad Komisija pradėjo šią bylą pagal EB 226 straipsnį. EB 228 straipsnio taikymo klausimas kiltų tik paaiškėjus, kad šioje byloje pareikšti kaltinimai faktiškai ir teisiškai tapatūs suformuluotiems byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*.
- 24 Dėl *res judicata* principo tiek bylos šalys, tiek pastabas pateikusios valstybės narės ir Europos Parlamentas teigia, kad šį principą galima taikyti bylose dėl išipareigojimų neįvykdymo.
- 25 Nagrinėjamoje byloje kyla klausimas, ar *res judicata* principas draudžia Komisijai pareikšti ieškinį šioje byloje pagal EB 226 straipsnį, nes jau minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą* buvo priimtas dėl jos pagal tą patį straipsnį pareikšto ieškino.

- 26 Teisingumo Teismas ne kartą yra priminęs *res judicata* principo svarbą tiek Sąjungos, tiek nacionalinės teisės sistemose (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, Rink. p. I-10239, 38 punktas; 2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Kapferer*, C-234/04, Rink. p. I-2585, 20 punktas ir 2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Fallimento Olimpiclub*, C-2/08, Rink. p. I-7501, 22 punktas).
- 27 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad *res judicata* principas taip pat taikomas bylose dėl išpareigojimų neįvykdymo ir kad šis principas susijęs tik su faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, kurios jau yra realiai arba neišvengiamai išnagrinėtos aptariamame teismo sprendime (2008 m. birželio 12 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-462/05, Rink. p. I-4183, 23 punktas ir nurodyta teismo praktika).
- 28 Kadangi tiek byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*, tiek nagrinėjamoje byloje Komisija pareiškė ieškinį pagal EB 226 straipsnį, reikia išnagrinėti šių dviejų bylų faktines ir teisines aplinkybes, siekiant nustatyti, ar šios bylos yra faktiškai ir teisiškai tapačios.
- 29 Analizuojant Komisijos kaltinimus, pareikštus byloje, kurioje jau buvo priimtas sprendimas, reikia išnagrinėti šio sprendimo rezoliucinę dalį, atsižvelgiant į ją pagrindžiančius konstatavimus ir motyvus.
- 30 Kalbant apie pirmąjį kaltinimą byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*, pažymėtina, kad sprendimo rezoliucinę dalį reikia nagrinėti atsižvelgiant į jo 22 ir 29–31 punktus. Iš šių punktų matyti, kad minėtoje byloje nagrinėti išpareigojimai pagal Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 4 punktą ir III priedo 1 dalies 3 punktą. Šie išpareigojimai buvo susiję, pirma, su cheminių trąšų naudojimu prie vandentakių ir, antra, su pusiausvyros nustatymu tarp numatomo

augalų azoto poreikio ir tręšiant naudojamo azoto, ypač cheminėse trąšose esančių azoto junginių, kiekio.

- 31 Tačiau nagrinėjamoje byloje pirmojo kaltinimo pirma dalis susijusi su Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 1 punktu. Šioje nuostatoje numatyta pareiga geros žemės ūkio praktikos kodeksuose įtvirtinti laikotarpius, kai netinka žemę tręšti trąšomis.
- 32 Dėl antrojo kaltinimo byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*, pažymėtina, kad iš šio sprendimo rezoliucinės dalies bei 23 ir 33 punktų matyti, jog Komisija apkaltino Liuksemburgo Didžiąją Hercogystę reglamentavus stačių šlaitų dirvos tręšimo sąlygas tik tais atvejais, kai dirva yra įmirkusi, užtvindyta ar apsnigta daugiau kaip 24 valandas arba įšalusi, nors reikėjo priimti teisės nuostatas esant bet kokioms klimato sąlygoms.
- 33 Tačiau nagrinėjamoje byloje pareikštu trečiuoju kaltinimu Komisija kritikuoja tai, kad Hercogystės reglamento nuostatos dėl nuolaidžių šlaitų dirvos susijusios tik su skystomis organinėmis trąšomis ir kad nėra reglamentuojamas tokios dirvos tręšimas cheminėmis trąšomis.
- 34 Taigi pažymėtina, kad, atsižvelgiant, pirma, į byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*, suformuluotų pirmojo ir antrojo kaltinimų turinį bei, antra, į nagrinėjamoje byloje Komisijos pareiktų pirmojo kaltinimo pirmos dalies ir trečiojo kaltinimo turinį, šios bylos iš esmės nėra faktiškai ir teisiškai tapačios.

- 35 Šiomis aplinkybėmis Komisija, pareikšdama ieškinį nagrinėjamoje byloje, nepažeidė *res judicata* principo.
- 36 Kalbant apie *non bis in idem* principą, net ir darant prielaidą, kad juo galima remtis nagrinėjamoje byloje, jis bet kuriuo atveju netaikytinas, nes nagrinėjama byla nėra faktiškai ir teisiškai tapati bylai, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą*.
- 37 Be to, nesant tokio šių bylų tapatumo nekyla EB 228 straipsnio taikymo klausimas.
- 38 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Komisijos ieškinys yra priimtinas.

Dėl ieškinio esmės

Šalių argumentai

- 39 Grįsdama ieškinį Komisija nurodo keturis kaltinimus.
- 40 Pirmuoju kaltinimu, kuris suskirstytas į tris dalis, Komisija kritikuoja Liuksemburgo Didžiąją Hercogystę dėl to, kad jos reglamentas, kuriuo nustatomi laikotarpiai, kai draudžiama tręšti žemės ūkio paskirties žemę, netaikomas cheminėms trąšoms, jame

nenumatytas pievoms taikomas visiško draudimo laikotarpis ir nepakankamai apibrėžtos išimtys.

41 Šio kaltinimo pirmoje dalyje Komisija primena, kad pagal Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 1 punktą nacionalinėse nuostatose turi būti įtvirtintos taisyklės, kuriomis draudžiama tam tikrais laikotarpiais tręšti „trąšomis“, nedarant skirtumo tarp organinių ir cheminių trąšų. Tačiau, anot jos, Hercogystės reglamento 6 straipsnyje numatyti draudimo laikotarpiai skirti tik organinėms, o ne cheminėms trąšoms, nors jokiaje Direktyvos 91/676 nuostatoje nenumatyta ir neleidžiama daryti išimties cheminėms trąšoms. Dėl šios priežasties Komisija teigia, kad Liuksemburgo teisės aktai neatitinka šios direktyvos 2 straipsnio e punkte pateikto „trąšų“ sąvokos apibrėžimo.

42 Pirmojo kaltinimo antroje dalyje Komisija nurodo, kad Hercogystės reglamente nėra pievoms taikomų nuostatų dėl laikotarpių, kuriais yra draudžiama tręšti, nors Direktyvos 91/676 5 straipsnyje ir III priedo 1 dalies 1 punkte neleidžiama daryti išimties jokiai žemės ūkio paskirties žemei. Remdamasi mokslo tyrimais ji priduria, pirma, kad rudenį ir žiemą nitratų išplovimo dirvoje rizika ypač padidėja ne tik ariamos žemės, bet ir pievų atveju, ir, antra, kad vidutinė temperatūra Liuksemburge rudens pabaigoje ir žiemą nėra palanki užtikrinti pakankamą absorbciją ir sumažinti didelę išplovimo riziką. Be to, anot Komisijos, Hercogystės reglamento 6 straipsnio A dalies 4 punkte numatyto ribojimo nepakanka išvengti taršos pavojaus, nes šis reglamentas netaikomas cheminėms trąšoms, nenustatyta jokie griežto draudimo laikotarpio, o 80 kg azoto hektarui riba lygi beveik pusei Direktyvos 91/676 III priedo 2 dalyje numatyto didžiausio leistino metinio kiekio.

- 43 Pirmojo kaltinimo trečioje dalyje Komisija tvirtina, kad Liuksemburgo teisės aktuose turi būti tiksliau apibrėžti atvejai, kai leidžiama nukrypti nuo draudimo tręšti tam tikrais metų laikotarpiais. Jos nuomone, Hercogystės reglamento 7 straipsniui trūksta tikslumo, nes jame nustatyta, kad dėl „ypatingų klimato sąlygų“ arba „neįprastų įvykių, turinčių įtakos žemės ūkio veiklai“, kompetentingas ministras gali leisti tręšti draudimo laikotarpiais, tačiau šios sąvokos reglamente neapibrėžtos. Komisija priduria, kad draudimas tręšti tam tikrais metų laikotarpiais yra esminė Direktyvos 91/676 nuostata, kad joje nenumatyta tokia išimtis ir kad aiškus ir tikslus šios direktyvos perkėlimas yra būtinas norint įvykdyti teisinio saugumo reikalavimą ir užtikrinti visišką šios direktyvos taikymą.
- 44 Savo antrajame kaltinime Komisija teigia, kad Hercogystės reglamentu pareiga užtikrinti minimalius gyvulių mėšlo sandėliavimo pajėgumus 6 mėnesių laikotarpiu nustatyta tik naujiems, bet ne esamiems įrenginiams. Ji nurodo, kad nors Direktyvoje 91/676 nedaromas skirtumas tarp naujų ir esamų įrenginių, Hercogystės reglamento 8 straipsnyje numatyta, kad naujuose ir modernizuotuose įrenginiuose turi būti užtikrinta galimybė sandėliuoti srutas ir skystą mėšlą bent 6 mėnesius.
- 45 Savo trečiajame kaltinime Komisija primena, kad pagal Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 2 punktą nacionalinės teisės aktuose turi būti numatytos taisyklės dėl „stačių šlaitų dirvų tręšimo“ ir kad Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog šios direktyvos II priedo A dalis taikoma visoms, o ne vien organinės kilmės, kaip antai gyvulių mėšlas, trąšoms (2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-322/00, Rink. p. I-11267, 134 punktas). Tačiau Hercogystės reglamento 6 straipsnio A dalies 5 punkte nustatyta, kad „draudžiama tręšti srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbliu augalais neapaugusios dirvos, kurios vidutinis šlaitų nuolydis viršija 8 %“, šio draudimo nenustatant cheminėms trąšoms.

- 46 Savo ketvirtajame kaltinime Komisija nurodo, kad priemonės, kurių ėmėsi Liuksemburgo Didžioji Hercogystė, yra nepakankamos, nes pagal Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 6 punktą nacionalinės teisės aktuose turi būti įtvirtintos taisyklės dėl „tręšimo tvarkos, nurodant ir tręšimo cheminėmis trąšomis bei gyvulių mėšlu normas ir paskleidimo tolygumą, kad būtų galima išlaikyti patenkančių į vandenį maistingųjų medžiagų leistiną lygį“. Tačiau, anot Komisijos, Liuksemburgo teisės aktuose nėra taisyklių dėl tręšimo tvarkos, ypač kiek tai susiję su tręšimo metodais, kuriais užtikrinamas tolygus ir veiksmingas trąšų paskleidimas. Komisijos nuomone, Liuksemburgo žemės ūkio modernumo ir žemės ūkio technikos našumo nepakanka, kad būtų galima padaryti išvadą, jog nebūtina nustatyti taisyklių dėl tręšimo cheminėmis trąšomis bei gyvulių mėšlu tvarkos. Direktyva 91/676 valstybės narės neatleidžiamos nuo pareigos numatyti tręšimo tvarką, net jeigu jų žemės ūkis yra pažangus.
- 47 Liuksemburgo Didžioji Hercogystė tik triplike ginčijo Komisijos ieškinį iš esmės.

Teisingumo Teismo vertinimas

- 48 Kalbant apie Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės dėl ieškinio esmės pateiktus gynybos argumentus, pažymėtina, kad pagal Procedūros reglamento 42 straipsnio 2 dalį vykstant procesui negalima pateikti naujų pagrindų, išskyrus tuos atvejus, kai jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui.

- 49 Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad dėl ieškinio esmės pirmą kartą triplike pateikti gynybos argumentai, faktiškai buvo išdėstyti Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės atsakyme į pagrįstą nuomonę. Po šio atsakymo Komisija pareiškė ieškinį, atsisakydama keturių iš aštuonių pagrįstoje nuomonėje pareiktų kaltinimų ir palaikydama kitus keturis. Savo atsiliepime į ieškinį Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neišdėstė nuomonės apie Komisijos ieškinio pagrįstumą ir neprašė jo atmesti kaip nepagrįsto, apribodama savo gynybą argumentais dėl ieškinio nepriimtumo.
- 50 Šiomis aplinkybėmis pirmą kartą triplike pateiktus reikalavimus atmesti ieškinį iš esmės ir juos pagrindžiančius argumentus reikia pripažinti pavėluotais ir todėl nepriimtinais (šiuo klausimu žr. 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-471/98, Rink. p. I-9681, 41–43 punktus).
- 51 Dėl šios priežasties vien remiantis Komisijos kaltinimais pakanka nustatyti, ar įsipareigojimų neįvykdymas yra įrodytas.
- 52 Dėl pirmojo kaltinimo pirmos dalies primintina, kad Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 1 punkte numatyta pareiga geros žemės ūkio praktikos kodeksuose įtvirtinti laikotarpius, kai netinka žemę tręšti trąšomis.
- 53 Taip pat reikia priminti, kad, pirma, šios direktyvos 2 straipsnio e punkte „trąšos“ apibrėžiamos kaip bet kokia medžiaga, kurios sudėtyje yra azoto junginių ir kuri naudojama dirvoje augmenijos augimui skatinti, įskaitant gyvulių mėšlą. Antra, tos pačios direktyvos 2 straipsnio f punkte „cheminės trąšos“ apibrėžiamos kaip bet kokios

pramoniniu būdu pagamintos trąšos. Vadinasi, Direktyvoje 91/676 įtvirtinta „trąšų“ sąvoka apima chemines trąšas.

- 54 Šiomis aplinkybėmis, kadangi Direktyva 91/676 valstybės narės įpareigojamos įtvirtinti laikotarpius, kuriais draudžiama tręšti visų rūšių trąšomis, nenumatant išimčių, reikia konstatuoti, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neįvykdė šios pareigos, kiek tai susiję su cheminėmis trąšomis.
- 55 Dėl pirmojo pagrindo antros dalies pirmiausia konstatuotina, kad Liuksemburgo teisės akto nuostatos dėl laikotarpių, kuriais draudžiama tręšti tam tikrų rūšių trąšomis, netaikomos pievoms, nors šios rūšies paviršiui Direktyvoje 91/676 nenumatyta jokių išimčių.
- 56 Bet kuriuo atveju net padarius prielaidą, kad pievos sugeria didelį azoto kiekį, ši aplinkybė nepateisintų leidimo laikotarpiu nuo rugsėjo 1 d. iki kovo 1 d. naudoti tokį bendrą srutų, skysto mėšlo ir skysto nuotekų dumblo kiekį, kuriame būtų iki 80 kg azoto hektarui, kaip numatyta Hercogystės reglamento 6 straipsnio A dalies 4 punkte. Kaip generalinė advokatė pažymėjo savo išvados 93 punkte, šis kiekis yra per didelis, nes Direktyvos 91/676 III priedo 2 dalyje nustatytas azoto kiekis hektarui yra 170 kg per visus metus. Jei beveik pusę šio kiekio būtų leidžiama naudoti žiemą, tai reikštų, kad augmenija žiemą pasisavina beveik lygiai tiek pat azoto, kiek ir vasarą. Be to, direktyvos III priedo 2 dalyje nustatytas didžiausias leistinas azoto kiekis visame mėšle, o Hercogystės reglamento 6 straipsnio A dalies 4 punkte numatytas tik azoto kiekis srutose, skystame mėšle ir skystame nuotekų dumble.

- 57 Dėl pirmojo kaltinimo trečios dalies Komisija teisingai nurodo, kad draudimas tręšti tam tikrais metų laikotarpiais yra esminė Direktyvos 91/676 nuostata ir kad šioje direktyvoje nenumatyta išimčių.
- 58 Tačiau Hercogystės reglamento 7 straipsnyje dėl ypatingų klimato sąlygų arba neįprastų įvykių, turinčių įtakos žemės ūkio veiklai, kompetentingiems ministrams leidžiama nukrypti nuo tręšimo draudimo laikotarpių.
- 59 Net jei valstybė narė turėtų teisę savo nacionalinėje teisėje numatyti tręšimo draudimo laikotarpių išimtis dėl ypatingų klimato sąlygų arba neįprastų įvykių, turinčių įtakos žemės ūkio veiklai, šios išimtys bet kuriuo atveju turėtų būti pakankamai detalios apibrėžtos Direktyvą 91/676 perkeliančiuose teisės aktuose.
- 60 Tačiau tokio reikalavimo netenkina nacionalinės teisės aktas, kuriuo kompetentingiems ministrams suteikiama teisė savo nuožiūra vertinti individualius prašymus taikyti tokias išimtis.
- 61 Dėl Komisijos antrajame kaltinime nurodytų sandėliavimo pajėgumų reikia konstatuoti, kad šiuo klausimu vienintelė lemiamą nuostata įtvirtinta Direktyvos 91/676 III priedo 1 dalies 2 punkte.
- 62 Pagal šią nuostatą į veiksmų programas reikia įtraukti taisykles dėl gyvulių mėšlo saugojimo talpyklų dydžio, o šios talpyklos turi būti didesnės negu reikia gyvulių mėšlui saugoti ilgiausią laiką, kai pažeidžiamose zonose tręšti yra draudžiama.

- 63 Vienintelė šioje nuostatoje numatyta išimtis susijusi su situacija, kai galima įrodyti, kad visas mėšlo kiekis, kuris viršija talpyklų tūrį, bus sutvarkytas taip, kad aplinkai žalos nedarys.
- 64 Tačiau Hercogystės reglamento 8 straipsnyje tokios sąlygos nėra.
- 65 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad Hercogystės reglamentas, kuriame nenumatyta Direktyvos 91/676 III priedo 1 dalies 2 punkte įtvirtinta pareiga dėl esamų nemodernizuotų įrenginių, neatitinka šios direktyvos.
- 66 Dėl trečiojo Komisijos kaltinimo pažymėtina, kad pagal Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 2 punktą geros žemės ūkio praktikos kodeksuose prireikus turi būti įtvirtintos taisyklės dėl stačių šlaitų dirvų tręšimo sąlygų.
- 67 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Direktyvos 91/676 II priedo A dalis taikoma visų rūšių, o ne vien organinės kilmės trąšoms (minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 134 punktas).
- 68 Tačiau pagal Hercogystės reglamento 6 straipsnio A dalies 5 punktą draudžiama tręšti tik srutomis, skystu mėšlu ir skystu nuotekų dumbliu, t. y. organinėmis trąšomis, bet nėra nuostatos dėl tręšimo cheminėmis trąšomis.

- 69 Dėl šios priežasties konstatuotina, kad šiuo klausimu Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neteisingai perkėlė Direktyvą 91/676.
- 70 Dėl Komisijos ketvirtojo kaltinimo pažymėtina, jog Direktyvos 91/676 II priedo A dalies 6 punkte numatyta, kad geros žemės ūkio praktikos kodeksuose prireikus turi būti įtvirtintos taisyklės, reglamentuojančios tręšimo cheminėmis trąšomis bei gyvulių mėšlu tvarką, ypač tręšimo normas bei paskleidimo tolygumą, kad būtų galima išlaikyti patenkančių į vandenį maistingųjų medžiagų leistiną lygį.
- 71 Kadangi Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje tokių nuostatų nėra, konstatuotinas šio reikalavimo pažeidimas.
- 72 Dėl šios priežasties konstatuotina, kad įsipareigojimų neįvykdymas įrodytas vien remiantis Komisijos pareikštais kaltinimais.
- 73 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad nepriimdama visų įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų įgyvendinti Direktyvos 91/676 4 ir 5 straipsnius kartu su šios direktyvos II priedo A dalies 1, 2, 5 ir 6 punktais bei III priedo 1 dalies 1 ir 2 punktais Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁷⁴ Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Liuksemburgo Didžioji Hercogystė pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Nepriimdama visų įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų įgyvendinti 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių 4 ir 5 straipsnius kartu su šios direktyvos II priedo A dalies 1, 2, 5 ir 6 punktais bei III priedo 1 dalies 1 ir 2 punktais, Liuksemburgo Didžioji Hercogystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.**
- 2. Priteisti iš Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.